

Застосування проектного методу у викладанні іноземної мови у вищому навчальному закладі

Світлана Володимирівна Щербина, Кіровоград (Україна)

У статті розглянуто переваги проектного методу при навчанні іноземній мові, вимоги до його використання, а також наведені основні етапи проведення проектної роботи. Схарактеризовано сучасне розуміння проектної методики, з'ясовано роль проектної методики у навчанні іншомовного спілкування студентів.

The article gives an outlook of the advantages of the project method while teaching a foreign language, requirements for its utilization, and its main stages. Author determined the modern understanding of the project method, defined the role of the project method in teaching foreign language communication.

Ключові слова: проектний метод, іншомовне спілкування, етапи, комунікативний підхід, мотивація, дефіцит інформації, організаційні форми.

Key words: project method, foreign language communication, stages, communicative approach, motivation, information gap, organizational forms.

На сьогоднішній день однією з найбільш важливих задач, що стоять перед викладачами іноземної мови є інтенсифікація процесу навчання. Це пояснюється як зростанням міжнародних контактів, так і підвищенням інтересу у студентів. Тому, поряд з добре відомими і давно вживаними методами (граматично-перекладацький, аудіо-лінгвальний, прямий) активно використовуються і більш нові методи (проблемний, проектний).

До проблем проектної методики навчання іноземних мов зверталися вітчизняні та зарубіжні вчені. Так, визначенню видів проектів та їх основних характеристик присвячені дослідження С.Естера, Г.Картера, В.Кілпатріка, Г.Томаса, Д.Фред-Бута, С. Хейнса та ін. Дослідження російських авторів Є.Карпової, Н. Коряковцевої, О. Моїсеєвої, які присвячені перевагам використання проектної методики при вивченні іноземної мови свідчать про високий розвиваючий та виховний потенціал проектів і констатують підвищення мотивації вивчення іноземних мов.

Вивченням особливостей навчання іноземних мов за проектною методикою займалися Е.Арванітопуло, Н.Бориско, Н.Скляренко, О.Тарнапольский. Цими авторами запропоновано комплекси вправ з навчання окремих видів мовленнєвої діяльності на основі проектів, створено методичні моделі проектного навчання англійської мови.

Останнім часом викладачі вузів усе частіше звертаються до проектного методу, оскільки базуючись на основах комунікативного підходу, він дозволяє органічно інтегрувати знання студентів з різних областей при вирішенні певної проблеми, надає студентам можливість застосувати одержані знання практично, генеруючи при цьому нові ідеї.

Мета статті – надати визначення терміну “проектний метод”, розкрити сутність проектного методу, його принципи, етапи та його використання у навчанні іноземних мов у вищому навчальному закладі.

Базовою освітньою технологією, що підтримує компетентнісно-орієнтований підхід в освіті є метод проектів. Проектна діяльність студентів є особливою формою навчально-пізнавальної діяльності, яка полягає в забезпеченні єдності та спадкоємності різних сторін процесу навчання, що дозволяє розглядати її як значущий засіб розвитку особистості.

Метод проектів – це дидактична категорія, що визначає систему прийомів і способів оволодіння певними практичними або теоретичними знаннями, тією або іншою діяльністю. Тому, якщо ми говоримо про метод проектів, то маємо на увазі саме спосіб досягнення дидактичної мети шляхом детальної розробки проблеми (технологію), яка має завершитися цілком реальним, практичним результатом, оформленим тим або іншим чином. Також слід зазначити, що проектна методика – це комплексні навчальні методи, які дозволяють

індивідуалізувати навчальний процес, дають можливість студенту проявляти самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності. Виходячи з цього, визначаємо, що проектна методика навчання іноземної мови – це такий комплекс методів, який дозволяє студентам оволодіти іншомовним матеріалом у процесі виконання індивідуальних завдань.

Проектний метод розвивається на основі комунікативно-орієнтованого підходу до вивчення іноземних мов. Як відзначають науковці М.Легутк і С.Ю.Ніколаєва, основною метою комунікативного підходу є надбання студентами комунікативної компетенції [6:245;2:76]. А.Н.Баранов описує комунікативну компетенцію як “здатність здійснювати мовну діяльність, реалізуючи комунікативне мовне поведіння, базуючись на фонологічних, лексико-граматичних, соціолінгвістичних і країнознавчих знаннях і навичках та за допомогою умінь, зв’язаних з дискурсивною, ілюкативною і стратегічною компетенцією, відповідно до різних задач і ситуацій спілкування” [1:186]. Відповідно, усі завдання повинні бути комунікативно виправдані дефіцитом інформації, вибором і зацікавленістю (information gap, choice, feedback).

Тому, в процесі проведення проектної роботи активно використовуються наступні лінгво-методичні принципи комунікативного підходу:

- практична спрямованість;
- використання максимальної кількості каналів прийому інформації;
- мотивація студентів.

Особливу увагу слід приділити принципу мотивації студента, під час якого розвиваються перцептивно-аналітичні спроможності, що стимулюють виникнення позитивної мотивації до навчання та формуються:

- спроможність визначити власну потребу і особистісно значиму мету оволодіння : а) іноземною мовою в цілому (довгострокова мета); б) певним матеріалом/видом мовленнєвих умінь (найближча мета);
- спроможність до самоаналізу власних успіхів і слабких сторін у плані володіння іноземною мовою і їхньої оцінки (достатні – недостатні) з погляду вирішення нових навчальних і/чи особистісно значимих прикладних задач, що виникають з часом.

Як бачимо, принцип мотивації припускає формування спроможностей двох видів: перший – спроможність первісно ініціювати навчальну діяльність як у цілому (а), так і на окремих її етапах (б); другий – спроможність підтримувати (продовжувати) пізнавальну інтенцію студента.

Однак проектному методу властиві і свої особливості, а саме:

- робота в малих групах з метою пошуку спільного рішення поставленої задачі з наступним обговоренням запропонованих рішень;
- завдання, що виходять за рамки навчальної програми і такі, що представляють різновид колективного пошуку.

Застосування проектного методу припускає використання “широкого спектра проблемних, дослідницьких і пошукових способів чітко орієнтованих, з одного боку, на реальний практичний результат, а з іншого, на розробку проблеми цілісно з урахуванням різних факторів і умов її рішення і реалізації результатів” [4:11]. Отже, теми і завдання для проектної роботи не обов’язково повинні відповідати робочому плану. Вони можуть бути взяті із реального життя. Усі форми і об’єкти життя, їхні взаємини можуть стати предметом проектної роботи. У ході проекту, його ідея перетворюється на робочий інструмент, що визначає підтему, завдання, області пошуку інформації, сприяє побудові гіпотез про результати проектної роботи.

Для більшості проектів характерні наступні етапи:

Перший етап - виділення основного питання й обговорення можливих варіантів рішення. Студенти разом з викладачем обговорюють зміст і рамки проекту, роблять припущення щодо того, які саме мовні труднощі можуть зустрітися в зв’язку з цим. Обговорюються можливі теми інтерв’ю, джерела одержання інформації (друковані видання, теле - і радіопередачі) [7:45]. Варто приділяти увагу одержанню даних в усній і письмовій формі. Воно проходить протягом усього процесу вивчення питання. Незалежно від джерела (енциклопедії, журнали, усні і письмові звіти) вся інформація повинна відноситися до змісту дослідження. Оскільки студенти ознайомлені з проблемою досліджуваного питання, виділення й обробка елементів тексту виконується ними самостійно з наступним обговоренням у групі.

Другий етап - збір матеріалів по темі, обговорення отриманих результатів. На цьому етапі студенти проводять інтерв'ю, здійснюють записи, збирають друкований і наочний матеріал. Важливо відзначити, що вони будуть комбінувати і використовувати різні уміння – читання, письмо, говоріння й аудіювання – у реальних ситуаціях.

У ході даного етапу реалізуються деякі додаткові уміння: розпізнавання елементів мови (лексика, синтаксис), формулювання гіпотез про зміст повідомлення (прогнозування) і їхня перевірка. Ці процеси обумовлені необхідністю розуміти і використовувати мову [5:82].

При цьому залучаються кілька видів роботи:

1) групові завдання, спрямовані на збір матеріалів. Студенти можуть працювати індивідуально, у парах або групах, в аудиторії та за її межами. Їхні завдання можуть включати проведення досліджень, інтерв'ю, пошук даних по темі;

2) оформлення письмових матеріалів – анкет, карт, необхідних для збору даних;

3) пред'явлення інформації – читання записів і пояснень, що стосується наочного матеріалу, дискусії;

4) оформлення результатів проектної роботи. На цьому етапі активно використовуються дискусії, уточнення отриманих результатів.

Слід відзначити, що під час розробки проекту важливо спиратися на такі методичні принципи побудови системи вправ, як принцип адекватності основних видів вправ даному виду мовленнєвої діяльності, а також урахування позитивного впливу різних видів мовленнєвої діяльності один на одного в навчальному процесі.

Третій етап - представлення отриманих результатів. Він включає дискусії й обговорення як протягом, так і після виконання проекту. На цьому етапі викладач дає поради і коментує результати, студенти аналізують проведену ними роботу, самі оцінюють отриманий продукт. Основною складовою цього етапу є фінальна презентація. Манера презентації залежить головним чином від виду та форми кінцевого продукту – усна презентація, газета, карта, відеозапис.

Хоча процес навчання і надбання досвіду в ході виконання проектної роботи дуже важливий, не менш важливим є і сам результат, оскільки в традиційній теорії навчання результат означає “розширення базових знань, надбання нових умінь і навичок, які можна перевірити й оцінити” [5:90]. Проектна робота розглядає результат як невід’ємну частину процесу через його корисність. Тобто він впливає на оцінку навколишнього світу та самооцінку студентів, а також пропонує подальші шляхи і теми для обговорення і вивчення [4:46].

Критерії оцінки проектної діяльності:

- усвідомленість у визначенні проблеми, виборі теми проекту, практичної спрямованості, значущості роботи, що виконувалася;

- аргументованість пропонованих рішень, підходів та висновків;
- виконання прийнятих етапів проектування, самостійності, завершеності;
- рівень творчості, оригінальності матеріального втілення і представлення проекту;
- якість оформлення;
- якість доповіді: повнота представлення роботи, аргументованість і переконливість;
- об’єм і глибина знань з теми, ерудиція;
- відповіді на питання: повнота, аргументованість;

Варто звернути увагу на те, як оцінювати результат проектної роботи. Дослідники С.Хайнес і Б.Синклер неодноразово відзначали неможливість оцінити проектну роботу абсолютно об’єктивно [5:23;8:13]. У більшості випадків результати роботи студентів оцінюються по ступені їхньої участі в проекті і витрачених зусиллях. Для визначення результатів викладач може звернутися до записів, зроблених у ході роботи над проектом, і виділити плюси і мінуси роботи; скласти список питань для оцінки корисності проекту; обговорити проект із навчальною групою. На кожному етапі викладач працює зі студентами, виступаючи консультантом і радником.

Аналіз вищенаведеного матеріалу дозволяє зробити висновок, що основними вимогами до використання проектного методу є:

1. наявність вагомості в дослідницькому, творчому плані проблеми, що вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її рішення;

2. практична, теоретична, пізнавальна значимість передбачуваних результатів;
3. самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність студентів.
4. структурування змістовної частини проекту (із указівкою поетапних результатів).

Слід зазначити, що проектний метод не заміняє інших методів навчання іноземної мови. Він доповнює інші методи і може використовуватися при роботі зі студентами будь якого рівня, віку і здібностей.

Список літератури

1. Баранов А.Н. Введение в прикладную лингвистику. – Эдиториал УРСС, Москва, 2001.- С.186-189.
2. Ніколаєва С.Ю., Бігич О.Б. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. К.: Ленвіт,1999. – С.76.
3. Хорушко Н.М. З досвіду використання проектної методики у викладанні англійської мови// Іноземні мови. – 2002. - № 1. – С.16-18.
4. Fried-Booth D.L. Project Work. – Oxford University Press, 1990. – P. 13.
5. Haines S. Projects for the ELT Classroom. – Nelson, 1989 – P. 23-90.
6. Legutke M., Thomas H. Process and experience in teh Classroom. – C.N. Candlin, 1997. – 1997. -245p.
7. Ribe R., Vidal N. Project Work. – Oxford University Press, 1990. – P.45.
8. Sinclair B. Learner Autonomy: the cross-cultural question. – IATEFL Newsletter, Issue 139, October – November 1997. – P.12-13.

Відомості про автора: Щербина Світлана Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Кіровоградського національного технічного університету. Коло наукових інтересів: оптимізація навчання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах шляхом впровадження новітніх освітніх технологій навчання.